

Дерев'янко Б.В. До питання про нормативне забезпечення страхування інвестицій в Україні. *Актуальні питання вдосконалення національного законодавства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Маріуполь, 14 травня 2020 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2020. С. 29–31.

**ДЕРЕВ'ЯНКО Б.В.**

*Донецький юридичний інститут МВС України  
Юридичний факультет (№ 3),  
професор кафедри господарсько-правових дисциплін,  
доктор юридичних наук, професор*

## **ДО ПИТАННЯ ПРО НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ**

Багатство сучасних держав формується у виробництві товарів, наданні послуг та виконанні робіт. Проте не кожен товар, роботу чи послугу можна продати за достойну ціну. В умовах значної конкуренції ефективність господарювання багато у чому залежить від розміру коштів, вкладених в основні фонди. Проте ресурси завжди обмежені, і навіть економічно розвинені держави мають постійну потребу у внутрішніх та зовнішніх інвестиціях. Інвестори не хочуть вкладати свої гроші в економіку держав із нестабільним законодавством, у складні для економіки держави чи світу часи (саме такі, як під час масового всесвітнього карантину, викликаного пандемією коронавірусної інфекції), у галузі та сфери із підвищеним ризиком діяльності тощо. Залучити внутрішніх та іноземних інвесторів за таких умов дуже складно. У попередніх роботах нами вказувалося, як Президент України 23 січня 2020 року у Давосі надавав потенційним інвесторам особисті гарантії та висловлював ідеї щодо утворення в Україні окремого суду (арбітражу) для інвесторів [1, с. 323]. З іншого боку однією із гарантій захисту інвестицій є те, що у випадках, передбачених законодавством, інвестиції мають бути застраховані [2, с. 32]. При цьому внесені або придбані інвесторами цільові банківські вклади, акції та інші цінні папери, платежі за набуте майно або за орендні права у разі вилучення відповідно до законодавчих актів України відшкодовуються інвесторам, за виключенням сум, що виявилися використаними або втраченими в результаті дій самих інвесторів або вчинених за їх участю. Спори, що виникають в результаті здійснення інвестиційної діяльності, розглядаються відповідно судом, господарським судом або третейським судом [2, с. 32].

Правовий режим страхової діяльності в Україні визначається відносно застарілим, проте все ще достатньо прогресивним за змістом (як на момент

Дерев'янко Б.В. До питання про нормативне забезпечення страхування інвестицій в Україні. *Актуальні питання вдосконалення національного законодавства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Маріуполь, 14 травня 2020 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2020. С. 29–31.

прийняття, так і на сьогодні) Законом України «Про страхування» [3], загальними і спеціальними цивільно- та господарсько-правовими законами, підзаконними нормативно-правовими актами України. Загалом регулювання страхової діяльності здійснюється актами різногалузевого законодавства. Законодавче забезпечення страхування інвестиційної діяльності та об'єктів інвестування частково врегульовано нормами інвестиційного законодавства – Закону України «Про інвестиційну діяльність» [4]. Норми цього Закону з урахуванням змін і доповнень, які він зазнав з 1991 року, підкреслюють спрямованість на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна усіх суб'єктів інвестиційної діяльності. Нормами більш загального законодавства, до яких можна віднести норми Господарського кодексу України [5] та Цивільного кодексу України [6] не заборонено, а отже визнано право інвесторів на страхування своїх інвестицій, рівно як і своєї діяльності.

Законодавець спробував посилити страховий захист майнових інтересів підприємств, установ, організацій та громадян і іноземців – інвесторів. Суб'єкти інвестиційної діяльності виступають або можуть виступати суб'єктами страхових правовідносин. Більше того, страхування інвестицій виступатиме додатковою гарантією для інвесторів, що особливо важливо в умовах постійного фінансового дефіциту у бюджеті держави - реципієнта, зокрема й України.

Спеціальне законодавство, що визначає спеціальний правовий режим окремих договорів, зазвичай не забороняє страхувати об'єкти інвестицій. Проте є і сигнали, що насторожують. Так, статтею 10 «Істотні умови договору концесії» Закону України «Про концесії», що сьогодні не діє, серед істотних умов була умова «страхування концесіонером об'єктів концесії, взятих у концесію» [2, с. 150-151]. У чинному на сьогодні Законі України «Про концесію» від 3 жовтня 2019 року № 155-IX стаття 26 «Істотні умови концесійного договору» ні серед істотних, ні серед факультативних умов договору зобов'язання про страхування об'єктів інвестицій не містить [7]. А ось договір підряду на капітальне будівництво, що також є одним із основних інвестиційних договорів, серед інших істотних умов має містити положення про страхування ризиків [2, с. 102]. На це вказує стаття 881 «Страхування об'єкта будівництва» Цивільного кодексу України [6] та частина 5 статті 318 «Договір підряду на капітальне будівництво» Господарського кодексу України, яка серед інших істотних умов містить умову «страхування ризиків, фінансові

Дерев'янюк Б.В. До питання про нормативне забезпечення страхування інвестицій в Україні. *Актуальні питання вдосконалення національного законодавства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Маріуполь, 14 травня 2020 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2020. С. 29–31.

гарантії» [5]. За договором лізингу страховик має право контролювати дотримання страхувальником (лізингоодержувачем) умов експлуатації об'єкта страхування (об'єкта лізингу) [2, с. 156].

В цілому законодавство щодо страхування інвестицій сформовано таким чином, що обов'язковість страхування передбачено лише для інвестиційних проєктів з видобування корисних копалин та капітального будівництва. Проте і стосовно інших видів діяльності з високим ступенем імовірності настання небажаних подій (будівництво взагалі, енергетика, транспорт, торгівля, агропромисловий комплекс тощо), які можуть призвести до необхідності захисту майнових інтересів індивідуальних інвесторів та інтересів підприємств, установ, організацій та їх об'єднань як з України, так і з інших держав, та мають необхідність у їх страхуванні, мають бути внесені певні норми у законодавство.

На нашу думку, з метою підвищення рівня захисту інвесторів потрібно додатково вказати на можливість або обов'язок інвестора або реципієнта страхувати об'єкти інвестування у різних галузях та сферах господарювання і в соціальній сфері. Зокрема, можна додати таке зобов'язання в якості поки що факультативної умови концесійного договору, а також доповнити статтю 6 «Добровільне страхування та його види» та статтю 7 «Види обов'язкового страхування» Закону України «Про страхування» окремими серед названих видами діяльності.

### Література:

1. Дерев'янюк Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посібник / Б.В. Дерев'янюк; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2012. 204 с.
2. Дерев'янюк Б. Щодо формування та діяльності спеціалізованого інвестиційного суду України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 323–327.
3. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР у редакції Закону від 4 жовтня 2001 року № 2745-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 7. Ст. 50.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
7. Про концесію: Закон України від 3 жовтня 2019 року № 155-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 48. Ст. 325.